Pengawalseliaan Risiko Mudah Tunai dan Cabaran Pengurusannya

Pengalaman bank-bank di beberapa buah ekonomi maju ketika menghadapi tekanan mudah tunai akibat kegawatan pasaran kewangan semasa telah mendedahkan betapa semakin kompleksnya risiko mudah tunai selain menekankan betapa pentingnya risiko mudah tunai diurus dengan berkesan. Risiko mudah tunai yang ditakrifkan sebagai kegagalan sesebuah institusi kewangan untuk memenuhi keperluan aliran tunai yang dijangka dan tidak dijangka, memang sedia ada dalam fungsi pengantaraan kewangan institusi perbankan dan merupakan komponen penting dalam rangka kerja pengawalseliaan berhemat. Pengurusan risiko mudah tunai yang mantap adalah penting bagi mengelakkan ancaman kepada kesolvenan sesebuah institusi perbankan dan menghindar kehilangan keyakinan terhadap seluruh sistem kewangan yang akan memburukkan lagi kesan sistemik risiko mudah tunai.

Pelaksanaan Rangka Kerja Mudah Tunai dan penilaian penyeliaan risiko mudah tunai
Institusi perbankan di Malaysia dikehendaki mematuhi Rangka Kerja Mudah Tunai yang diperkenalkan oleh Bank pada tahun 1998 bagi menilai kedudukan mudah tunai masing-masing. Rangka Kerja ini menggariskan pendekatan penilaian standard yang menekankan keupayaan institusi perbankan untuk menguruskan ketakpadanan mudah tunai melalui unjuran profil kematangan aset, liabiliti dan komitmen luar kunci kira-kira (off-balance sheet commitments) untuk tempoh setahun. Profil kematangan ini mencerminkan ciri-ciri kelakuan aliran tunai dan tidak semestinya menggambarkan kematangan berdasarkan kontrak. Berdasarkan unjuran ini, institusi perbankan dikehendaki mengekalkan penampan mudah tunai yang mencukupi, yang sebahagian besarnya adalah dalam bentuk sekuriti boleh dipasarkan yang berkualiti tinggi. Langkah ini bertujuan mengurangkan kesan kejutan mudah tunai yang berbangkit, sama ada ekoran peristiwa yang khusus bagi institusi tertentu (misalnya "krisis nama") atau senario tekanan seluruh pasaran (misalnya penutupan sesebuah pasaran pendanaan utama). Rangka kerja ini juga menghendaki institusi perbankan untuk mengenal pasti dan memantau tumpuan sumber pendanaan daripada deposit besar dan pasaran pendanaan borong atau luar pesisir dengan menggunakan nisbah yang ditetapkan.

Pematuhan kepada Rangka Kerja Mudah Tunai telah menyumbang ke arah memastikan penampan mudah tunai pada peringkat institusi mencukupi dan sejajar dengan sifat dan kompleksiti aktiviti sesebuah institusi perbankan. Di samping itu, pematuhan ini turut merangsang pembaikan amalan pengurusan risiko mudah tunai harian institusi perbankan. Paling ketara, keperluan agar institusi perbankan memegang aset mudah tunai dalam jumlah tertentu daripada liabiliti, di samping mengambil kira profil pendanaan sebenar, telah menghasilkan pengukuhan terhadap infrastruktur dan sistem institusi perbankan bagi menyokong unjuran hadapan aliran tunai. Sehubungan dengan itu, institusi perbankan telah mengambil pendekatan yang lebih terperinci dan berstruktur bagi memantau risiko mudah tunai. Ini termasuk penambahbaikan pelaporan risiko dalaman supaya merangkumi maklumat lebih terperinci mengenai aliran tunai hasil daripada aktiviti perbendaharaan dan operasi luar negara, seterusnya menyokong penilaian lebih mantap terhadap sumber dan penyebab risiko mudah tunai pendanaan. Rangka Kerja ini turut menggalakkan penginstitusian struktur tadbir urus risiko mudah tunai dengan tanggungjawab memantau kedudukan mudah tunai terletak secara rasmi di bawah jawatankuasa pengurusan aset-liabiliti (asset-liability management committee, ALCO). Keahlian ALCO yang terdiri daripada unit komersial dan fungsi kawalan juga telah mengukuhkan integrasi antara proses pengurusan risiko mudah tunai dengan aktiviti komersial institusi perbankan, lantas menggalakkan pendekatan yang lebih berkesan dalam pengurusan risiko institusi keseluruhannya.

Rangka Kerja Mudah Tunai diperkukuh lagi melalui penilaian penyeliaan berterusan terhadap kedudukan dan amalan pengurusan risiko mudah tunai setiap institusi. Baru-baru ini, perhatian penyeliaan yang lebih telah ditumpukan pada ujian tekanan mudah tunai untuk mengkaji

bagaimana keperluan pendanaan mungkin berubah-ubah dalam keadaan sukar yang biasa dan yang luar biasa. Tinjauan oleh Bank Negara Malaysia pada awal tahun 2009 tentang amalan ujian tekanan di beberapa institusi perbankan menunjukkan bahawa tahap kecanggihan ujian tekanan mudah tunai yang dilaksanakan oleh institusi perbankan berbeza-beza. Metodologi ujian tekanan bagi risiko mudah tunai pada amnya didapati masih pada tahap yang belum begitu maju berbanding dengan metodologi bagi risiko kredit dan risiko pasaran. Cabaran utama ialah kesukaran institusi perbankan untuk menilai kesan tindakan peserta pasaran secara serentak terhadap kedudukan mudah tunai masing-masing. Berikutan itu, institusi perbankan telah menggunakan pendekatan lebih menyeluruh dalam menghasilkan senario-senario tekanan dengan penglibatan dan interaksi lebih meluas antara kakitangan daripada unit-unit komersial, pengurusan risiko dan pengurusan atasan bagi memberikan penilaian pakar yang mantap dalam pelaksanaan ujian tekanan apabila masalah kekurangan data didapati menghalang pembentukan model untuk menentukur peristiwa kecairan ekstrem.

Tinjauan penyeliaan turut dijalankan untuk menilai kekuatan pelan pendanaan kontingensi institusi perbankan. Ini termasuk langkah-langkah bagi memastikan pelaksanaannya berkesan untuk menangani senario tekanan mudah tunai. Lebih perhatian juga ditumpukan pada kesan peringkat kedua (second round effects) dan kesan reputasi yang berkaitan dengan pelaksanaan langkah-langkah pendanaan kontingensi. Penilaian ini merupakan tambahan kepada interaksi berterusan antara pihak Bank dengan institusi perbankan bagi menghasilkan pelan pendanaan kontingensi yang lebih mencerminkan bentuk aliran pendanaan yang mungkin wujud di bawah pelbagai senario tekanan, termasuk yang berkaitan dengan keadaan luar biasa.

Trend dan cabaran berterusan dalam pengurusan risiko mudah tunai
Tekanan mudah tunai ekstrem yang dialami semasa kegawatan pasaran kewangan global telah mewujudkan cabaran baharu buat institusi perbankan. Beberapa cabaran khusus yang sedang ditangani termasuk:

Pemusatan pengurusan pendanaan dan pengurusan risiko mudah tunai
Fungsi perbendaharaan semakin banyak dilaksanakan secara terpusat bagi institusi perbankan yang beroperasi dalam kumpulan kewangan. Ini untuk memudahkan pengurusan sumber pendanaan kumpulan dan hubungan pendanaan luaran yang lebih cekap. Namun, pengaturan sedemikian menambah kemungkinan timbulnya masalah mudah tunai menular ke seluruh kumpulan apabila salah satu atau beberapa institusi perbankan dalam kumpulan kewangan tersebut yang memainkan peranan sebagai pembekal utama pendanaan bagi kumpulan secara keseluruhan, terjejas oleh tekanan mudah tunai. Masalah ini berkemungkinan menjadi lebih besar akibat kesan penularan reputasi (reputational contagion) yang menyekat sokongan pendanaan dari luar. Oleh itu, Bank Negara Malaysia kini memberi penekanan yang lebih terhadap pemantauan risiko mudah tunai merentas kumpulan yang berkesan dan menghendaki institusi perbankan mengekalkan pemantauan kedudukan risiko secara terperinci pada tahap entiti di samping memantau kedudukan risiko mudah tunai di peringkat kumpulan. Kekangan kendalian, pengawalseliaan, undang-undang dan Syariah yang mungkin menyekat kemudahan bantuan mudah tunai antara entiti dalam kumpulan, terutamanya dalam keadaan tertekan, turut dirangkumi dalam penilaian penyeliaan Bank terhadap keberkesanan fungsi pendanaan terpusat.

Risiko mudah tunai mata wang asing
Urus niaga oleh institusi perbankan Malaysia dalam pelbagai mata wang juga merumitkan lagi pengurusan risiko mudah tunai. Meskipun urus niaga ini masih pada tahap sederhana, namun ia dijangka meningkat sejajar dengan pertambahan permintaan terhadap pembiayaan mata wang asing untuk menyokong pertumbuhan pelaburan dan perdagangan dalam barangan dan perkhidmatan antarabangsa, serta penyertaan lebih giat institusi perbankan dalam pasaran kewangan global.

Sebilangan besar institusi perbankan Malaysia pada masa ini membuat andaian terdapat kebolehtukaran penuh antara mata wang, khususnya berhubung dengan ketersediaan lebihan mudah tunai ringgit untuk menampung kekurangan mudah tunai mata wang asing. Hal ini tidak menimbulkan kebimbangan yang besar buat institusi perbankan di Malaysia setakat ini memandangkan aset yang didenominasikan dalam mata wang asing hanya merupakan 6.6% daripada jumlah aset yang dipegang dalam negeri dan kira-kira 75.5% daripadanya dalam dolar AS. Namun, pengembangan aktiviti mata wang asing oleh institusi perbankan mungkin menambah pendedahan mereka kepada ketakpadanan mudah tunai sekiranya berlaku perubahan mendadak dalam mudah tunai pasaran pertukaran asing. Perkara ini penting khususnya bagi Malaysia kerana sementara menunggu pendalaman pasaran pertukaran asing yang lebih pesat dan pasaran swap ringgit yang cukup cair, lebihan mudah tunai ringgit mungkin tidak mencukupi untuk menampung defisit mudah tunai mata wang asing, terutamanya dalam keadaan persekitaran yang tertekan. Oleh itu, Rangka Kerja Mudah Tunai untuk institusi-institusi perbankan akan diselaraskan untuk menjangka dengan lebih baik dan mengurangkan risiko terlebih anggaran penampan mudah tunai apabila akses kepada pasaran pertukaran asing terjejas secara sementara akibat keadaan pasaran yang buruk.

Kewangan Islam

Kekurangan bukti empirik untuk menyokong andaian kelakuan (behavioural assumptions) merupakan cabaran kepada bank-bank Islam untuk menganggarkan dengan tepat sejauh mana ciri-ciri unik kontrak dalam transaksi kewangan Islam berkemungkinan mempengaruhi profil risiko mudah tunai masing-masing. Misalnya, penggunaan kontrak mudharabah yang jumlah prinsipalnya tidak dijamin dan pulangannya pula bergantung pada prestasi aset sandaran, harus pada prinsipnya, mengurangkan risiko mudah tunai pendanaan yang dihadapi oleh bank-bank Islam. Namun, hakikatnya, bank-bank Islam mengalami tekanan persaingan yang besar dari sudut kadar keuntungan akaun mudharabah yang ditawarkan. Penggunaan meluas kontrak pembiayaan berasaskan perdagangan yang melibatkan aset yang dipegang dalam bentuk aset atau inventori tetap dan tidak cair, seperti melalui kontrak murabahah, ijarah, atau istisna, juga mungkin mengurangkan mudah tunai kedudukan kewangan.

Cabaran ini ditangani melalui inisiatif yang sedang diambil untuk memupuk pemahaman yang lebih mendalam tentang ciri-ciri kelakuan aliran tunai kontrak Syariah yang berbeza-beza dan kesannya terhadap kedudukan mudah tunai. Langkah ini bagi membolehkan pengenalpastian, penilaian dan pengurusan risiko mudah tunai secara lebih berkesan. Pengenalan rangkaian pilihan pendanaan meluas dalam Pasaran Wang Antara Bank Secara Islam Malaysia (Malaysian Islamic Interbank Money Market) turut memainkan peranan penting dalam menyokong keperluan mudah tunai institusi perbankan Islam. Ini termasuk simpanan antara bank yang berunsurkan kontrak jenis mudharabah, perjanjian beli-dan-jual-balik sebagai alternatif kepada perjanjian pembelian balik (repo), dan derivatif Islam seperti swap kadar Islam dan kontrak hadapan pertukaran asing Islam. Hasilnya, jumlah instrumen terkumpul meningkat daripada RM55.2 bilion pada tahun 2001 kepada RM211.0 bilion pada tahun 2008, manakala urus niaga sekuriti yang didagangkan di Pasaran Wang Antara Bank Secara Islam bertambah daripada RM39.7 bilion pada tahun 2001 kepada RM185.2 bilion pada tahun 2008. Kewangan Islam yang semakin diterima ramai dan penyertaan lebih banyak pelabur institusi Islam seperti pengendali takaful dan pengurus dana Islam dalam tahun-tahun kebelakangan ini turut menambah sumber pendanaan Islam lantas memudahkan pempelbagaian strategi pendanaan bank-bank Islam.

Penambahbaikan akan datang

Penambahbaikan terhadap rangka kerja pengawalseliaan akan dilaksanakan untuk memperkukuh lagi amalan pengurusan risiko mudah tunai dalam institusi perbankan. Ini termasuk mengkaji semula Rangka Kerja Mudah Tunai bagi:

- menghendaki institusi perbankan dengan operasi pelbagai mata wang asing yang besar supaya menguruskan risiko mudah tunai mengikut mata wang;

- memperkenalkan piawaian kualitatif dan kuantitatif lebih terperinci yang perlu dipatuhi institusi perbankan bagi unjuran aliran mudah tunai mereka; dan
- membenarkan penggunaan pendekatan penilaian dalaman jika ia boleh ditunjukkan bahawa pendekatan ini menyediakan tahap daya tahan yang sama atau lebih kukuh berbanding dengan keperluan pengawalseliaan minimum.

Penambahbaikan Rangka Kerja Mudah Tunai akan diperlengkap oleh piawaian pengurusan risiko mudah tunai kualitatif yang akan dikeluarkan pada tahun 2009. Piawaian ini menggabungkan perkembangan dalam piawaian dan amalan pengurusan risiko mudah tunai antarabangsa serta pengalaman daripada kegawatan semasa yang sedang melanda.